

Regeringens proposition 1995/96:87

Lag om skatt på naturgrus

Prop.
1995/96:87

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 25 oktober 1995

Ingela Thalén

Göran Persson
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att en lag införs om skatt på naturgrus. Avsikten är att skatten skall verka för en bättre hushållning med naturgrus. Vidare föreslås att det i naturvårdslagen skall införas en möjlighet för regeringen att föreskriva om skyldighet för den som har täkt tillstånd att hålla länsstyrelsen underrättad om vem som exploaterar en täkt och en möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter om avgifter för myndigheternas verksamhet enligt naturvårdslagen.

Lagen om skatt på naturgrus föreslås träda i kraft den 1 juli 1996 och ändringarna i naturvårdslagen den 1 april 1996.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om skatt på naturgrus.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822).....	7
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter.....	8
2.4	Förslag till lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69).....	10
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m.	13
3	Ärendet och dess beredning.....	16
4	Bakgrund.....	16
4.1	Hur naturgrus bildas.....	16
4.2	Tillgången på naturgrus.....	17
4.3	Riktlinjer för hushållningen med naturgrus.....	18
4.4	Användning av sten- och grusmaterial.....	19
5	Behovet av en naturgrusskatt.....	20
6	Utformningen av naturgrusskatten.....	21
6.1	Det skattemässiga begreppet naturgrus.....	21
6.2	Skattenivå.....	22
6.3	Skattskyldighet.....	25
6.4	Skattskyldighetens inträde m.m.	27
6.5	Beskattningsförfarandet.....	28
6.6	Husbehovstakter.....	29
6.7	Effekter.....	30
6.8	Ikraftträdande.....	31
7	Författningskommentar.....	31
7.1	Förslaget till lag om skatt på naturgrus.....	31
7.2	Förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822).....	34
7.3	Övriga lagförslag.....	35
Bilaga 1	Förteckning över remissinstanserna.....	36
Bilaga 2	Lagrådsremissens lagförslag.....	37
Bilaga 3	Lagrådets yttrande.....	40

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 oktober 1995	42
Rättsdatablad.....	43

I Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen
antar regeringens förslag till

1. lag om skatt på naturgrus,
2. lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),
3. lag om ändring i lagen (1984:151) om punktskatter och pris-
regleringsavgifter,
4. lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69),
5. lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade
skattefordringar m.m.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om skatt på naturgrus

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Skatt (naturgrusskatt) skall betalas till staten enligt denna lag för brutet naturgrus om utvinningen av naturgruset

1. kräver tillstånd enligt 18 § naturvårdslagen (1964:822),
2. sker med stöd av tillstånd som lämnats enligt vattenlagen (1983:291) och utvinningen sker för annat ändamål än markinnehavarens husbehov, eller
3. sker med stöd av rätt till täkt på annans mark enligt 38 § väglagen (1971:948).

2 § Med naturgrus avses naturligt sorterade jordarter som till övervägande del består av fraktionerna sand, grus, sten och block.

3 § Skatten tas ut med fem kronor per ton naturgrus.

4 § Skattskyldig är den som

1. exploaterar en täkt som kräver tillstånd enligt 18 § naturvårdslagen (1964:822),
2. för annat ändamål än markinnehavarens husbehov exploaterar en täkt med tillstånd enligt vattenlagen (1983:291), eller
3. enligt 38 § väglagen (1971:948) har fått rätt till täkt på annans mark.

Har föreskrifter om skyldighet att lämna uppgift om vem som är exploatör av takten meddelats med stöd av 18 a § andra stycket naturvårdslagen, är tillståndshavaren tillsammans med exploatören skattskyldig för tiden till dess sådan uppgift har lämnats.

5 § Den som är skattskyldig skall vara registrerad hos beskattningsmyndigheten.

6 § Skattskyldighet inträder när

1. naturgrus levereras till en köpare,
2. naturgrus tas i anspråk för något annat ändamål än försäljning, eller
3. den skattskyldige avregistreras, varvid skattskyldigheten omfattar det naturgrus som då ingår i hans lager.

7 § Skattskyldighet inträder inte för

1. naturgrus som används enbart för ändamål som är nödvändiga för täktverksamhetens bedrivande, eller
2. naturgrus som används för efterbehandling av takten.

8 § I en deklaration som avser naturgrusskatt får avdrag göras för skatt på sådant naturgrus

1. för vilket skattskyldighet tidigare inträtt, eller
2. som har tagits tillbaka i samband med återgång av köp.

9 § Regler för förfarandet vid beskattningen finns i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1996.

2.2 Förslag till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822)

Härigenom föreskrivs i fråga om naturvårdslagen (1964:822)¹

dels att 18 a § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf,

43 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som driver *täktverksamhet* eller stenkrossrörelse att lämna de uppgifter om verksamheten som behövs som underlag för planering av naturvården.

Föreslagen lydelse

18 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som,

1. *exploaterar en täkt som kräver tillstånd enligt 18 §,*

2. *exploaterar en täkt med tillstånd enligt vattenlagen (1983:291), eller*

3. *bedriver stenkrossrörelse*
att lämna de uppgifter om verksamheten som behövs som underlag för planering av naturvården.

Regeringen får föreskriva att den som innehar tillstånd till täkt som avses i första stycket 1 eller 2 skall lämna uppgift till länsstyrelsen om vem som är exploatör av takten.

När uppgift saknas om vem som är exploatör av en täkt för vilken tillstånd getts skall vid tillämpning av denna paragraf eller föreskrifter som meddelats med stöd av paragrafen tillståndshavaren anses som exploatör av takten.

43 b §

Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter för en myndighets verksamhet enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Regeringen får överlåta åt kommunen att meddela föreskrifter om sådana avgifter såvitt gäller kommunens verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1996.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter

¹ Lagen omtryckt 1991:641.

Härigenom föreskrivs att I kap. 1 § lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt bet. 1995/96:SkUI

Föreslagen lydelse

I kap.

I §

Denna lag gäller för skatter och avgifter som tas ut enligt

1. lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild skatt för oljeprodukter och kol, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper, lagen (1983:1104) om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk, lagen (1984:351) om totalisatorskatt, lagen (1984:355) om skatt på vissa dryckesförpackningar, lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier, lagen (1984:409) om skatt på gödselmedel, lagen (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel, lagen (1988:1567) om miljöskatt på inrikes flygtrafik, lagen (1990:582) om koldioxidskatt, lagen (1990:587) om svavelskatt, 2 § första stycket 6 lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel, lagen (1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar, lagen

1. lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild skatt för oljeprodukter och kol, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper, lagen (1983:1104) om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk, lagen (1984:351) om totalisatorskatt, lagen (1984:355) om skatt på vissa dryckesförpackningar, lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier, lagen (1984:409) om skatt på gödselmedel, lagen (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel, lagen (1988:1567) om miljöskatt på inrikes flygtrafik, lagen (1990:582) om koldioxidskatt, lagen (1990:587) om svavelskatt, 2 § första stycket 6 lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel, lagen (1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar, lagen

Lydelse enligt bet. 1995/96:SkUI

Föreslagen lydelse

(1990:1087) om lagerskatt på vissa oljeprodukter, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på

(1990:1087) om lagerskatt på vissa oljeprodukter, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om

vinstsparande m.m., lagen (1992:1479) om lagerskatt på viss bensin, lagen (1992:1438) om dieseloljeskatt och användning av vissa oljeprodukter, lagen (1992:1439) om lagerskatt på dieselolja, lagen (1994:1563) om tobaksskatt, lagen (1994:1564) om alkoholskatt, lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (1995:000) om lagerskatt på dieselolja för förbrukning i vissa motordrivna fordon,

skatt på vinstsparande m.m., lagen (1992:1479) om lagerskatt på viss bensin, lagen (1992:1438) om dieseloljeskatt och användning av vissa oljeprodukter, lagen (1992:1439) om lagerskatt på dieselolja, lagen (1994:1563) om tobaksskatt, lagen (1994:1564) om alkoholskatt, lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (1995:000) om lagerskatt på dieselolja för förbrukning i vissa motordrivna fordon, *lagen (1995:000) om skatt på naturgrus,*

2. lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område, lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område, lagen (1990:615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m., lagen (1990:616) om införande av lagen (1990:615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m., lagen (1994:1704) om lageravgift på vissa jordbruksprodukter, lagen (1982:349) om återvinning av dryckesförpackningar av aluminium.

Har i författning som anges i första stycket eller i författning som utfärdats med stöd av sådan författning lämnats bestämmelse som avviker från denna lag gäller dock den bestämmelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1996.

2.4 Förslag till lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69)

Härigenom föreskrivs att 1 § skattebrottslagen (1971:69) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Denna lag gäller i fråga om skatt eller avgift enligt

1. lagen (1908:128) om bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, lagen (1927:321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar, kommunalskattelagen (1928:370), lagen (1933:395) om ersättningsskatt, lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, lagen (1946:324) om skogsvårdsavgift, lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt, lagen (1958:295) om sjömansskatt, lagen (1983:219) om tillfällig vinstskatt, lagen (1983:1086) om vinstdelningsskatt, lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt, lagen (1986:1225) om tillfällig förmögenhetsskatt för livförsäkringsbolag, understödsföreningar och pensionsstiftelser, lagen (1989:346) om särskild vinstskatt, lagen (1989:471) om investeringsskatt för vissa byggnadsarbeten, lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel, lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m. fl., lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader, lagen (1993:1537) om expansionsmedel,

2. lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964:308), lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, vägtrafikskattelagen (1973:601), lagen (1973:1216) om särskild skatt för oljeprodukter och kol, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1976:338) om vägtrafikskatt på vissa fordon, som icke är registrerade i riket, lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av

2. lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964:308), lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, vägtrafikskattelagen (1973:601), lagen (1973:1216) om särskild skatt för oljeprodukter och kol, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1976:338) om vägtrafikskatt på vissa fordon, som icke är registrerade i riket, lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av

² Senaste lydelse 1995:621.

Nuvarande lydelse

vissa värdepapper, lagen (1983:1104) om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk, lagen (1984:351) om totalisatorskatt, lagen (1984:355) om skatt på vissa dryckesförpackningar, lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter, lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier, lagen (1984:409) om skatt på gödselmedel, lagen (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel, lagen (1984:852) om lagerskatt på viss bensin, fordonsskattelagen (1988:327), lagen (1988:328) om fordonsskatt på utländska fordon, lagen (1988:1567) om miljöskatt på inrikes flygtrafik, lagen (1990:582) om koldioxidskatt, lagen (1990:587) om svavelskatt, lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion, lagen (1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar, lagen (1990:1087) om lagerskatt på vissa oljeprodukter, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m., lagen (1992:1479) om lagerskatt på viss bensin, lagen (1992:1438) om dieseloljeskatt och användning av vissa oljeprodukter, lagen (1992:1439) om lagerskatt på dieselolja, mervärdesskattelagen (1994:200), lagen (1994:1704) om lageravgift på vissa jordbruksprodukter, lagen (1994:1563) om tobaksskatt, lagen (1994:1564) om alkoholskatt, lagen (1994:1776) om skatt på energi,

Föreslagen lydelse

vissa värdepapper, lagen (1983:1104) om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk, lagen (1984:351) om totalisatorskatt, lagen (1984:355) om skatt på vissa dryckesförpackningar, lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter, lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier, lagen (1984:409) om skatt på gödselmedel, lagen (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel, lagen (1984:852) om lagerskatt på viss bensin, fordonsskattelagen (1988:327), lagen (1988:328) om fordonsskatt på utländska fordon, lagen (1988:1567) om miljöskatt på inrikes flygtrafik, lagen (1990:582) om koldioxidskatt, lagen (1990:587) om svavelskatt, lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion, lagen (1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar, lagen (1990:1087) om lagerskatt på vissa oljeprodukter, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m., lagen (1992:1479) om lagerskatt på viss bensin, lagen (1992:1438) om dieseloljeskatt och användning av vissa oljeprodukter, lagen (1992:1439) om lagerskatt på dieselolja, mervärdesskattelagen (1994:200), lagen (1994:1704) om lageravgift på vissa jordbruksprodukter, lagen (1994:1563) om tobaksskatt, lagen (1994:1564) om alkoholskatt, lagen (1994:1776) om skatt på energi, *lagen (1995:000) om skatt på naturgrus,*

3. lagen (1981:691) om socialavgifter och lagen (1994:1744) om allmänna egenavgifter.

Lagen gäller även preliminär skatt, kvarstående skatt och tillkommande skatt som avses i uppbördslagen (1953:272).

Lagen tillämpas inte om skatten eller avgiften fastställs eller uppbärs i den ordning som gäller för tull och inte heller beträffande dröjsmålsavgift, skattetillägg eller liknande avgift.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1996.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

I §³

Förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen (1970:979) följer med fordran på

1. skatt och avgift, som anges i 1 § första stycket uppbördslagen (1953:272), samt skatt enligt lagen (1908:128) om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, lagen (1958:295) om sjömansskatt, kupongskattelagen (1970:624), lagen (1983:219) om tillfällig vinstskatt, lagen (1986:1225) om tillfällig förmögenhetsskatt för livförsäkringsbolag, understödsföreningar och pensionsstiftelser, lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel, lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta och lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m.fl.,

2. skatt enligt mervärdesskattelagen (1994:200),

3. skatt eller avgift enligt lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964:308), lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild skatt för oljeprodukter och kol, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper, lagen (1983:1104) om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk, lagen (1984:351) om totalisatorskatt, lagen (1984:355) om skatt på vissa dryckesförpackningar, lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyn-

3. skatt eller avgift enligt lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964:308), lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild skatt för oljeprodukter och kol, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978:144) om skatt på vissa resor, lagen (1982:691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982:1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982:1201) om skatt på viss elektrisk kraft, lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper, lagen (1983:1104) om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk, lagen (1984:351) om totalisatorskatt, lagen (1984:355) om skatt på vissa dryckesförpackningar, lagen (1984:404) om stämpelskatt vid

³ Senaste lydelse 1995:622.

Nuvarande lydelse

digheter, lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier, lagen (1984:409) om skatt på gödselmedel, lagen (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel, lagen (1984:852) om lagerskatt på viss bensin, lagen (1988:1567) om miljöskatt på inrikes flygtrafik, lagen (1990:582) om koldioxidskatt, lagen (1990:587) om svavelskatt, lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion, lagen (1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar, lagen (1990:1087) om lagerskatt på vissa oljeprodukter, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m., lagen (1992:1479) om lagerskatt på viss bensin, lagen (1992:1438) om dieseloljeskatt och användning av vissa oljeprodukter, lagen (1992:1439) om lagerskatt på dieselolja, lagen (1994:1563) om tobaksskatt, lagen (1994:1564) om alkoholskatt, lagen (1994:1776) om skatt på energi,

4. skatt enligt vägtrafikskattelagen (1973:601), lagen (1976:339) om saluvagnsskatt, fordonsskattelagen (1988:327), lagen (1988:328) om fordonsskatt på utländska fordon,

5. tull, särskild avgift enligt 39 § tullagen (1973:670) och avgift enligt lagen (1968:361) om avgift vid införsel av vissa bakverk,

6. avgift enligt lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område, lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område, lagen (1990:615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m., lagen (1990:616) om införande av lagen (1990:615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m. och lagen (1994:1704) om lageravgift på vissa jordbruksprodukter,

7. avgift som uppbärs med tillämpning av lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare,

8. avgift enligt lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område.

Förmånsrätten omfattar ej dröjsmålsavgift och liknande avgift som utgår vid försummelse att redovisa eller betala fordringar och ej heller skatte- eller avgiftstillägg och förseningsavgift.

Föreslagen lydelse

inskrivningsmyndigheter, lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier, lagen (1984:409) om skatt på gödselmedel, lagen (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel, lagen (1984:852) om lagerskatt på viss bensin, lagen (1988:1567) om miljöskatt på inrikes flygtrafik, lagen (1990:582) om koldioxidskatt, lagen (1990:587) om svavelskatt, lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion, lagen (1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar, lagen (1990:1087) om lagerskatt på vissa oljeprodukter, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m., lagen (1992:1479) om lagerskatt på viss bensin, lagen (1992:1438) om dieseloljeskatt och användning av vissa oljeprodukter, lagen (1992:1439) om lagerskatt på dieselolja, lagen (1994:1563) om tobaksskatt, lagen (1994:1564) om alkoholskatt, lagen (1994:1776) om skatt på energi, *lagen (1995:000) om skatt på naturgrus,*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1996.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen aviserade i prop. 1994/95:203 Finansiering av medlemskapet i Europeiska unionen att en skatt på naturgrus skall ingå som en del i finansieringen av vårt medlemskap. Regeringen hade dessförinnan, i december 1994, beslutat att tillkalla en särskild utredare (Fi 1995:01) med uppdrag att utreda möjligheterna att införa en skatt på naturgrus (Utredningen om Naturgrusskatt, m.m.). Utredningen har i juni 1995 överlämnat betänkandet Naturgrusskatt, m.m. (SOU 1995:67).

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över de remissinstanser som har yttrat sig över betänkandet finns i *bilaga 1*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Finansdepartementet, dnr Fi95/4110.

I betänkandet Naturgrusskatt, m.m. har utredningen lämnat förslag om en skatt på naturgrus. Regeringen avser nu att ta upp utredningens förslag.

Enligt bestämmelser i naturvårdslagen (1964:822) fordras tillstånd för vissa arbetsföretag. Av bestämmelser i naturvårdsförordningen (1976:484) framgår i vilka fall avgift tas ut. Vissa sådana arbetsföretag bör stå under tillsyn av en myndighet. Efter förebild i miljöskyddslagen (1969:387) tillfördes inför Lagrådets granskning en bestämmelse i naturvårdslagen för att tydliggöra grunden för avgiftsuttaget. Den nu föreslagna regleringen om avgiftsuttag för myndigheternas verksamhet har inte till syfte att ändra rättsläget.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 12 oktober 1995 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 2*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 3*. Lagrådet har föreslagit en viss ändring av 4 § lagen om skatt på naturgrus. Regeringen har i propositionen följt Lagrådets förslag.

4 Bakgrund

4.1 Hur naturgrus bildas

När den senaste inlandsisen var som störst täckte den hela Sverige och Finland samt större delen av Norge och Danmark. Där den var som tjockast hade den en mäktighet på flera kilometer. Samtidigt som isen ryckte fram påverkade den omgivningen. Löst material som låg ovanpå den dåvarande berggrunden drogs med och krossades till en del under isen. Isen kunde också rycka loss delar av berget. Inuti isen samlades på detta sätt material av olika storlekar och ursprung. Genom isens rörelser transporterades detta inhomogena material av mycket blandat ursprung, ofta långt ifrån den plats där det först fastnade i isen.

När klimatet blev varmare smälte isen och lämnade då kvar det material som den fört med sig. Detta material, avsatt av isen, kallas morän. Morän finns i stort sett över hela det område som täcktes av inlandsisen. Karaktäristiskt för morän är att materialet är en blandning av många olika partikelstorlekar, är osorterat och att block, stenar och mindre partiklar inte har väl avrundade kanter.

Under isen samlades smältvattnet till isälvar. På grund av den höga vattenhastigheten drogs löst material med. Materialet rullades utmed isälvens botten och blev genom nötning under transporten så småningom avrundat och jämnt till formen. Då isälven minskade i vattenhastighet kunde de största blocken inte längre transporteras med älven, utan stannade vid botten. Isälvs materialet blev på så sätt sorterat efter storlek och allt eftersom isen drog sig tillbaka täcktes de grövre blocken med allt mindre stenar, grus och finare material. På detta sätt bildades rullstensåsarna. De kan vara flera mil långa och avspeglar alltså en f.d. isälv i dess längdriktning.

De minsta partiklarna var uppslammade i älven och höll sig flytande långt efter det att isälven mynnat ut i havet eller i en lokal isdämd sjö. Slutligen sjönk också dessa till botten och sedimenterade.

När inlandsisen smälte bort övertog "vanliga" vattendrag isälvarnas roll att transportera och avlagra sten- och grusmaterial. Materialet avlagrades som älvterrasser och deltan. I områden som var utsatta för kraftiga vindar plockade dessa upp sandkorn och mindre korn samt transporterade dem vidare längre eller kortare sträckor. Detta vindtransporterade material avsattes i form av sanddynor på platser som låg i lå för vinden. Dessa processer - transport och avlagring via vatten eller vind - pågår alltjämt.

Sanddynor bildades på land och är följaktligen lättillgängliga för människan. De älvterrasser och deltan som bildades utmed och i älvarnas lopp i dåvarande Östersjön har genom den pågående landhöjningen till stor del lyfts upp ovanför vattenytan och på så sätt blivit lättillgängliga även de.

Morän och isälvsavlagringar kan även ha påverkats genom vågverkan och strömmar. En moränrygg som avsatts under havsytan kan senare, vid den successiva landhöjningen, ha fått de minsta partiklarna ursvallade så att bara de grövre stenarna blir kvar. När ryggen genom landhöjningen kommit över vattenytan har det därför efter hand bildats en kapp av ursvallat material utmed sidorna. En annan typ av former är de strandvallar som byggts upp av främst kustströmmar i hav och insjöar. De består, liksom rullstensåsarna, av storlekssorterat och rundat material.

4.2 Tillgången på naturgrus

Det finns naturgrus över hela Sverige. Förekomsterna är emellertid ojämnt fördelade över landet. Även områden med betydande naturgrustillgångar kan vara bristområden när det gäller att förse marknaden med ballast (grus- och bergkrossmaterial) av god kvalitet. Orsaken härtill är i många fall naturvårds- eller vattenförsörjningsskäl men kan också vara att naturgruset har brister i kvalitetshänseende som gör det olämpligt som ballast.

På 1950-talet uppskattade man Sveriges naturgrustillgångar till minst 75 miljarder ton. I slutet av 1982 beslutade riksdagen att en översiktlig landsomfattande inventering av naturgrus och alternativa material (bergkross, morän) skulle genomföras. Inventeringen delades upp i två etapper, där den första avsåg att tillgodose de mest akuta kunskapsbehoven. Det innebar inventering av områden kring tätorter med mer än 10 000 invånare, av grusbristområden i övrigt nedanför fjällregionen och av sådana områden därutöver där det fanns starka natur-

vårdsintressen eller markanvändningskonflikter. Denna första etapp är nu i stort sett klar. Inventeringarna (kartor jämte beskrivningar) visar vilken typ av material som finns och ungefär vilka mängder som, med hänsyn till andra samhällsintressen, kan utnyttjas. Nyligen skärpta krav på dricksvattenkvalitet kan dock väntas innebära större behov av att spara grusförekomster som grundvattenmagasin än som kunnat beaktas i flertalet av de områdes- eller länsvisa inventeringarna.

Sveriges geologiska undersökning har, med utgångspunkt i inventeringarna, försökt att bedöma hur länge de tillgängliga naturgrustillgångarna kommer att räcka med nuvarande förbrukningstakt och med de restriktioner som beaktats i inventeringarna. En rapport från 1994 visar att naturgruset i ett 80-tal kommuner kommer att vara förbrukat inom 30 år. För ett 40-tal av dessa kommuner är naturgruset slut redan inom 10 år. De hushållningsplaner som hittills har upprättats inom olika län eller kommuner tyder emellertid på att rapporten kan vara väl optimistisk.

4.3 Riktlinjer för hushållningen med naturgrus

Redan 1952 infördes i dåvarande naturskyddslag en möjlighet att föreskriva tillståndsprövning för täkt inom ett visst område. Om täkt då vägrades hade markinnehavaren rätt till ersättning. Vid tillkomsten av nuvarande naturvårdslag 1964 föreskrevs en generell tillståndsprövning. Skyldigheten att lämna ersättning vid vägrat täktillstånd fanns då kvar, men togs bort 1972.

Den som vill öppna en täkt för brytning av bl.a. sten, grus eller sand måste, om brytningen sker för annat ändamål än markinnehavarens husbehov, enligt 18 § naturvårdslagen (1964:822) först inhämta länsstyrelsens tillstånd. Om täkten kräver tillstånd enligt vattenlagen (1983:291) eller enligt lagen (1966:314) om kontinentalsockeln skall dock prövningen göras enligt dessa lagar.

År 1983 infördes regler i 18 § naturvårdslagen som innebär att länsstyrelserna skall ta hänsyn till om täkten behövs för materialförsörjningen inom det aktuella området.

Statens kostnader för prövning och tillsyn av täktverksamhet skall täckas genom avgifter enligt förordningen (1984:381) om täktavgift. Avgiften beräknas på den mängd material som får tas ut ur täkten och uppgår för naturgrusets del till 26 öre per ton. Den skall erläggas då tillstånd meddelas men kan delas upp på flera år.

Områden som innehåller så värdefulla ämnen och material att de kan anses vara synnerligen viktiga för vårt lands materialförsörjning kan förklaras vara av riksintresse för materialförsörjning enligt 2 kap. 7 § lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. Det innebär att man kan förbjuda sådana åtgärder som skulle påtagligt försvåra en utvinning av ämnen och material ur dem. Bland förslagen till förekomster som bör utpekas som riksintressen för materialförsörjning finns ett litet antal naturgrusförekomster med material som är speciellt lämpligt för gjuteriverksamhet, vattenrening och betongtillverkning. Ett antal grus- och bergförekomster har ansetts vara av riksintresse med hänsyn till såväl naturvård som materialförsörjning.

Regeringen har tidigare i bl.a. prop. 1990/91:90 En god livsmiljö s. 38 i fråga om täktverksamhet framhållit att ändliga naturresurser skall nyttjas så försiktigt att även

framtida generationer får tillgång till råvaror. I områden där det är ont om behövligt material eller där det föreligger starka markanvändningskonflikter skall materialförsörjningen främst inriktas mot bergtäkter eller andra alternativa material.

Statens naturvårdsverk ansåg i aktionsprogrammet Ett miljöanpassat samhälle/ Miljö -93 (SNV Rapport 4234) att antalet täkter som samtidigt är öppna inte bör vara större än vad som svarar mot samhällets behov av täktmaterial. I första hand skall sådant material utnyttjas som är ett fullt acceptabelt alternativ till naturgrus och som medför mindre skador vid utvinning och nyttjande. Som ett delmål angavs att berg skulle svara för minst 30 procent av ballastproduktionen 1994. Samtidigt bedömdes att 70 - 80 procent av naturgrusproduktionen skulle kunna ersättas med alternativa material, dvs. man bör ungefär kunna nå fram till proportionerna 70/30 mellan bergkross och naturgrus.

4.4 Användning av sten- och grusmaterial

Den kvantitativt mest omfattande användningen av ballastmaterial, dvs. naturgrus, morän och krossmaterial, har hittills varit för vägbyggnad, betongtillverkning och för utfyllnadsändamål.

Naturgrus har många användningsområden. Vid byggande används naturgrus dels i markarbeten för utfyllnad, dränering, rörläggning och plattsättning, dels i själva byggnaden som huvudbeståndsdel i betong och för eventuell murning. Vissa gruskvatiteter används för formgjutning av metall. Ett viktigt användningsområde är som filtersand vid rening av såväl dricks- som avloppsvatten. Ren kvartssand är råmaterial vid framställning av glas och glasfiber.

I många fall kan naturgruset ersättas av krossat berg, i viss utsträckning även av grov morän. Krossat berg får man inte enbart från särskilda bergtäkter. Även överskottsmassor från anläggnings- och byggnadsarbeten kan krossas och användas, s.k. entreprenadberg. Slutligen kan man också ta till vara tidigare använt material, t.ex. vid rivningar. Av kostnadsskäl har detta hittills förekommit bara i begränsad omfattning i Sverige.

Efterfrågan på bergkrossmaterial har under senare år ökat markant. En orsak till detta är den begynnande bristen på naturgrus. För att få kvaliteter, som mer eller mindre är skräddarsydda för olika användningar, har marknaden i ökad utsträckning ställt skärpta krav på t.ex. ballastmaterialets hållfasthet, vidhäftningsförmåga, densitet, motstånd mot nötning samt sprödhetsvärden. Då är det ofta fördelaktigt att använda berg som basmaterial, vilket ger en jämnare kvalitet än naturgrus.

Det finns emellertid några användningsområden där bergkross inte kan ersätta naturgrus. Det gäller bl.a. gjuterisand, filtersand och i viss mån s.k. kabel- och rörgravsgrus. För betongtillverkning har naturgruset ansetts som - om än inte outhärligt - överlägset bergkross. Det gäller framför allt de finare fraktionerna.

Enligt beräkningar av Sveriges geologiska undersökning uppgick produktionen av ballast 1994 till cirka 83 miljoner ton fördelat på 53 procent naturgrus, 35 procent bergkross och 12 procent annat material. Tendensen har allt sedan 1987, då naturgrusproduktionen uppgick till 74,5 procent och bergkrossproduktionen till 21,5 procent av den totala ballastproduktionen, varit en sakta minskande andel naturgrusproduktion och ökad andel bergkrossproduktion.

5 Behovet av en naturgrusskatt

Regeringens förslag: För att åstadkomma en bättre hushållning skall en skatt på naturgrus införas.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran. *Sveriges geologiska undersökning, Grus och Makadamföreningen, Lantbrukarnas Riksförbund, Svenska Fabriksbetongföreningen, Svenska åkeriförbundet, Maskinentreprenörerna och AB Underås* avstyrker förslaget. Som skäl anges bl.a. att en tillräcklig hushållning med naturgrus kan uppnås inom ramen för nuvarande tillståndsprövning, att skatten kommer att innebära utslagning av små och medelstora företag och att en övergång till bergkross innebär betydande miljöproblem. *Riksrevisionsverket* är tveksamt till om en skatt är det lämpligaste sättet att uppnå det önskade målet. Även *Riksskatteverket* är tveksamt till skatten. Verkets principiella inställning är, när det här slaget av skatter konstrueras, att det är viktigt att se till att antalet skattskyldiga starkt begränsas till få skattskyldiga som vardera har stora skattebelopp att erlagga och att det finns möjligheter att kontrollera efterlevnaden av lagstiftningen. De föreslagna reglerna torde enligt Riksskatteverket vara problematiska i alla dessa avseenden.

Skälen för regeringens förslag: Naturgrus är en icke förnyelsebar naturresurs. Som framgått av det tidigare avsnittet används naturgrus i stor utsträckning för sådana ändamål där, från naturvårds- och naturressynpunkt men även tekniska synpunkter, lämpligare material står till buds. Visserligen har en tydlig förändring skett i produktionsinriktningen. Mot bakgrund av den brist på naturgrus som inom en nära framtid kommer att uppstå i vissa områden är det dock regeringens uppfattning att åtgärder måste vidtas för att ytterligare påskynda övergången från naturgrus till alternativa material.

Den möjlighet som sedan 1983 funnits för länsstyrelserna att i samband med tillståndsprövningen ta hänsyn till behovet av en täkt har inte gett tillräcklig effekt.

En avgörande faktor för att naturgruset står för så stor del av ballastproduktionen är kostnadsskäl. Som kommer att redogöras för i avsnitt 6.2 är kostnaderna för att producera naturgrus i genomsnitt 7 - 8 kr lägre per ton än för jämförbart krossmaterial. En skatt på naturgrus som jämnar ut dessa skillnader bör därför styra konsumenterna till att använda annat material än naturgrus för sådana ändamål där det är möjligt.

6 Utformningen av naturgrusskatten

6.1 Det skattemässiga begreppet naturgrus

Regeringens förslag: Med naturgrus skall avses naturligt sorterade jordarter som till övervägande del består av fraktionerna sand, grus, sten och block.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag ingick också att jordarterna i fråga om bildningssätt och utseende skall kunna hänföras till någon av kategorierna isälvsavlagringar, älvsediment eller vindavlagrade sediment.

Remissinstanserna: *Sveriges geologiska undersökning, Länsstyrelsen i Västernorrlands län och Statens naturvårdsverk* tillstyrker utredningens förslag. *Statens väg- och transportforskningsinstitut och Länsstyrelsen i Norrbottens län* påpekar att även svallsediment bör omfattas av skatten och *Länsstyrelsen i Malmöhus län* att såväl svall- som strandsediment bör beskattas. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser att hänsyn måste tas till grustillgångarnas användbarhet.

Skälen för regeringens förslag: I flera remissyttranden har framhållits att det inte tillräckligt tydligt framgår att strandgrus- och svallgrusbildningar ingår i utredningens definition av naturgrus. Med svallgrus- och strandgrusbildningar avses då dels de bildningar av ursvallat isälvsmaterial som bildades genom vågverkan och kustströmmar under landhöjningen efter isavsmältningen, dels den alltså pågående bildningen av strandvallar etc. genom vågor och kustströmmar i hav och insjöar.

Flera remissinstanser anser dessutom att även svallgrusavlagringar från morän bör beskattas eftersom en skatt på övrigt grus kan väntas öka trycket mot sådana bildningar. Länsstyrelsen i Västernorrlands län påpekar att cirka en tredjedel av grusproduktionen i länet utgörs av just sådant material. På grund av svårigheterna att klart avgränsa dessa svallbildningar från den anslutande moränen anser dock länsstyrelsen att svallgrusavlagringar från morän inte bör beskattas.

Vid bestämmandet av vilket material som skall omfattas av naturgrusskatt måste hänsyn tas till hushållningsaspekterna men även till att lagen i möjligaste mån blir enkel att tillämpa. Enligt regeringens bedömning uppnås detta bäst genom att i begreppet naturgrus innefatta alla naturligt sorterade jordarter - som består av vissa fraktioner - oavsett bildningssätt. Man bör inte genom inskränkningar i definitionen - t.ex. enbart isälvsavlagringar - uppmuntra utvinning av annat från hushållningssynpunkt likvärdigt naturligt sorterat material. Således bör även svallgrusavlagringar från morän omfattas av skatten. Visserligen kan just dessa avlagringar eventuellt leda till tillämpningssvårigheter. Men även beträffande svallgrusavlagringar från morän är det sorterade materialet i många fall klart avgränsat från anslutande och underliggande material. Den skattemässiga bedömningen kan i dessa fall underlättas av att länsstyrelsen delar upp täktillståndet i en del som avser naturgrus och en del som avser annat material.

Genom den valda definitionen undantas jordarterna silt och ler vars förekomster ofta inte är lönsamma att bryta och som i allmänhet inte heller har samma skyddsintresse som övriga naturligt sorterade jordarter.

Avslutningsvis bör påpekas att de naturligt sorterade jordarter som skall beskattas i flertalet fall redan finns markerade på allmänna jordarts- och kvartärgeologiska kartor samt i den redovisning som de regionala grusinventeringarna mynnat ut i.

6.2 Skattenivå

Regeringens förslag: Skatten skall inledningsvis bestämmas till 5 kr per ton. Skatten skall beräknas på produktionen av naturgrus.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. *Riksrevisionsverket* anser att 7 kr per ton utgör absolut lägsta skattenivå men anser 10 kr per ton som en rimlig nivå. Även andra remissinstanser har påtalat att nivån kan vara något låg.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anser att skatten skall baseras på mängden tillståndsgivet material.

Vissa remissinstanser förespråkar en differentiering av skatten beroende på materialets kvalitet eller användningssätt. *Svenska kommunförbundet* menar att det skulle vara intressant att se närmare på möjligheterna att ta ut en lokal avgift för att uppnå den önskade målsättningen i förhållande till lokala och regionala förutsättningar och hushållningsplaner. *Konkurrensverket* anför att det, för att så långt det går undvika att snedvrida konkurrensen mellan landets naturgrusproducenter, är viktigt att alla tillverkare av naturgrus drabbas lika av skatten.

Bakgrunden till regeringens förslag: Saluvärdet av den svenska produktionen av naturgrus och bergkross uppgår till ca 5 miljarder kr årligen, vilket är större än saluvärdet av hela den svenska järnmalmproduktionen. Kostnaderna för produktionen varierar beroende på råvarupris - som i de flesta fall bestäms genom arrendeavtal med markägaren -, råvarans kvalitet, tillgången på grus och/eller berg i området och den tidpunkt då arrendeavtalet slöts. I områden med relativt god tillgång på lämpligt material kan råvarukostnaden enligt äldre avtal vara så låg som 1 kr per ton, medan den i nya avtal i storstadsområdena kan uppgå till det tiofaldiga.

Beroende på dels råmaterialets beskaffenhet, dels köparens krav fordras olika hög grad av förädling då grus- och bergmaterial utvinns. Vid utvinning av naturgrus behövs vanligen färre behandlingssteg än vid framställning av bl.a. bergkrossprodukter. Kostnaderna för framställning av bergkrossprodukter blir ungefär dubbelt så hög som motsvarande kostnader för naturgrusprodukter.

Skillnaden i kostnad per producerat ton naturgrus och bergkrossballast påverkas således av en mängd olika faktorer och varierar över landet. De uppskattningar av skillnaden som företrädare för branschen, konsulter och länsstyrelser har gjort ligger genomsnittligt på 7 - 8 kr per ton, men bedömningar från 5 till 10 kr och högre har förts fram.

Även om bergkross är dyrare att framställa kan det vid kortare transportsträckor ändå utgöra ett ekonomiskt likvärdigt alternativ till naturgrus. Det vanligaste transportmedlet är lastbil. Transportkostnaderna varierar inom landet med hänsyn till bl.a. vägstandard och konkurrens på vägtransportområdet. Vanligtvis kostar det mellan 50 öre och 1 kr att transportera ett ton en kilometer, vartill ofta kommer en lastningskostnad på ca 3 kr per ton. En transport på 25 km kostar således mellan ca 15 och 28 kr per ton. För enklare gruskvaliteter betingar transporten redan efter 2 - 3 mil en lika hög kostnad som själva materialet.

Skälen för regeringens förslag: På grund av lägre produktionskostnader har produktionen av naturgrus för närvarande en fördel jämfört med produktionen av bergkross.

Det är emellertid inte enbart produktionskostnaden som avgör vilket material som en konsument väljer. Eftersom transportkostnaderna är så pass höga i förhållande till materialkostnaden har avståndet till täkten en stor betydelse. En skatt på naturgrus ökar det område inom vilket krossprodukterna kan konkurrera.

Prisskillnaden mellan naturgrus och bergkross kan uppskattas till åtminstone 7 kr per ton. Till detta bör kunna läggas 3 kr per ton för att ytterligare öka konkurrensområdet för bergkross. Det motsvarar 3 - 6 km transport av ett ton. För att uppnå den åsyftade styreffekten verkar därför, från styrmedelssynpunkt, en skattenivå på 10 kr per ton vara rimlig.

För de större företagen torde det inte innebära några problem att övervältra skattekostnaden på konsumenterna eller bära den på annat sätt, medan framför allt de mindre företagen kan få problem. Det är inte förenat med en god hushållning om de små företagen slås ut och tvingas till nedläggning innan deras täkter utnyttjats fullt ut.

Från hushållningssynpunkt bör skattenivån bestämmas så att den ger en tillräckligt styrande effekt samtidigt som den inte får leda till att ett stort antal redan påbörjade täkter måste läggas ned. Regeringen delar mot denna bakgrund utredningens bedömning att en lämplig avvägning mellan dessa båda intressen uppnås om skatten inledningsvis bestäms till 5 kr per ton.

Nuvarande tendens med minskad naturgrusproduktion och övergång till bergkrossmaterial kan till viss del förklaras med den allmänna konjunkturedgången. Men branschens ökade krav på ballastmaterialets kvalitet och ökade kännedom om den begränsade tillgången på naturgrus har förmodligen haft stor del i utvecklingen.

Till detta kommer nu naturgrusskatten, som - förutom att ändra konkurrensförhållandena mellan de olika materialen - ytterligare riktar uppmärksamheten på nödvändigheten av att hushålla med naturgrus. Det förefaller lämpligt att avvakta reaktionerna på den föreslagna skattenivån och inte redan i detta sammanhang reglera en upptrappning.

Regeringen avser att noga följa utvecklingen på området. Visar det sig att den låga skattenivån inte är tillräcklig för att uppnå den önskade effekten skall förslag till nödvändiga förändringar snabbt kunna läggas fram.

Några skattekonsekvenser bör inte inträda innan utvinning av naturgrus skett. Regeringen delar således utredningens bedömning att skatten inte bör beräknas på ett fiktivt underlag, exempelvis den mängd material som får tas ut ur en viss täkt. Problem skulle uppstå om täkten inte visar sig innehålla den förväntade mängden fyndigt material eller om det inte går att få avsättning för materialet. Ett sådant system skulle också helt avvika från vad som gäller för övriga punktskatter och det är svårt att överblicka vilka tillämpningssvårigheter som skulle uppstå. Likaså utgör tillämpningsproblem, men även konkurrensaspekter, skäl för att inte differentiera skatten.

6.3 Skattskyldighet

Regeringens förslag: Skattskyldighet skall åvila den som exploaterar en naturgrustäkt för vilken det krävs tillstånd enligt 18 § naturvårdslagen (1964:822). Skattskyldighet skall även åvila den som med stöd av vattenlagen (1983:291) exploaterar en naturgrustäkt under förutsättning att utvinningen sker för annat ändamål än husbehov.

För den tid som det saknas uppgift om vem som är exploatör av en täkt skall skattskyldigheten åvila tillståndshavaren och exploatören solidariskt.

Den som med stöd av 38 § väglagen (1971:948) har fått rätt att ta naturgrus från annans fastighet skall vara skattskyldig för det uttagna naturgruset.

En möjlighet skall införas för regeringen att föreskriva att den som innehar täktillstånd skall anmäla vem som faktiskt bedriver täktverksamheten.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslog även att skattskyldighet skulle åvila den som med stöd av 13 § lagen (1939:608) om enskilda vägar fått rätt att ta naturgrus från annans fastighet. Utredningen ansåg att skyldigheten att ange vem som bedriver täktverksamhet kunde föreskrivas i administrativ ordning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslagen eller lämnar dem utan erinran. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser att innehavaren av täktillstånd skall vara skattskyldig.

Skälen för regeringens förslag: Genom förslaget undantas husbehovstäkter från skattskyldighet. Orsakerna till denna begränsning av skattskyldigheten kommer närmare att redovisas i avsnitt 6.6.

Den helt dominerande utvinningen av naturgrus sker efter tillstånd enligt naturvårdslagen. Med hänsyn till hushållnings- och konkurrensaspekter bör dock även sådan utvinning som sker med stöd av vattenlagen vara föremål för beskattning.

Täktillstånd får förenas med villkor för att motverka företagets menliga inverkan på naturmiljön. Täktillstånd enligt naturvårdslagen får beviljas endast om sökanden ställt säkerhet för de villkor som skall gälla för tillståndet. Det är tillståndshavaren som ansvarar för takten. Emellertid exploateras takten ofta av någon annan än tillståndshavaren.

Den som exploaterar naturgrusfyndigheten har skattekraften och den faktiska kontrollen över såväl verksamheten som beskattningsunderlaget. Exploatören bör därför vara den som är primärt skattskyldig.

Det kan tänkas att det i ett visst fall saknas uppgift om exploatör. I skattehänseende är det av intresse att det alltid finns någon som svarar för skatten. Som redan tidigare framhållits är det tillståndshavaren som har rätten att utvinna materialet och som har det fulla ansvaret för takten. Tillståndshavaren måste således ha kontroll över vem som egentligen bedriver täktverksamheten. I flertalet fall är också tillståndshavaren och exploatören samma person. För det fall det inte finns uppgift om någon exploatör bör skattskyldigheten i sådana fall därför, såsom *Lagrådet* föreslagit, åvila tillståndshavaren och exploatören solidariskt.

I vissa lagar föreskrivs skyldighet för fastighetsägare att upplåta takt åt annan. Så anges i 38 § väglagen (1971:948) att länsstyrelsen i vissa fall kan föreskriva att rätt till takt skall upplåtas om väghållare behöver ta sten, grus, sand eller jord för drift av väg. Motsvarande rättigheter finns i 13 § lagen (1939:608) om enskilda vägar och 51 § anläggningslagen (1973:1149).

Skattens skyddssyfte och även rättviseskäl talar för att även dessa takter bör vara föremål för beskattning i de fall materialet är naturgrus.

Riksskatteverket har dock framhållit att det från skatteadministrativ synpunkt är praktiskt ogenomförbart att ta ut skatt i de fall takt sker med stöd av lagen om enskilda vägar eller anläggningslagen. Verket pekar bl.a. på att rätten till takt enligt dessa lagar är knuten till fastigheten och att det är svårt att uppskatta hur många som skulle bli skattskyldiga. Skattebeläggning av sådan takt skulle teoretiskt kunna innebära att tusentals personer skulle bli skattskyldiga. Det skulle också komma att bli mer eller mindre omöjligt att utreda vilka som är skattskyldiga och därmed skall registreras. Det är även troligt att skatten för flertalet skulle komma att vara så låg att den inte skulle behöva betalas in.

Mot bakgrund av de administrativa problem som Riksskatteverket pekat på och eftersom tvångstakter inte är vanligt förekommande, bör endast tvångstakter enligt 38 § väglagen omfattas av naturgrusskatten. Skattskyldig i dessa fall blir den som har fått rätt till takten.

För att skattskyldigheten i möjligaste mån skall riktas endast mot exploatören av en takt bör en möjlighet införas för regeringen att föreskriva att den som innehar takttillstånd skall lämna in uppgift om vem som är exploatör. Den föreslagna konstruktionen, där skattskyldigheten läggs även på tillståndshavaren när uppgift om exploatör saknas, bör leda till att uppgiftsskyldigheten fullgörs. En sådan föreskrift kan också vara till nytta för länsstyrelsernas och kommunernas verksamhet enligt naturvårdslagen. Ett bemyndigande för regeringen att föreskriva sådan upplysningsplikt bör därför föras in i naturvårdslagen och gälla all taktverksamhet som sker efter tillstånd enligt 18 § naturvårdslagen eller motsvarande tillstånd enligt vattenlagen.

Det är regeringens avsikt att i naturvårdsförordningen (1976:484) införa en bestämmelse om skyldighet för den som innehar tillstånd till takt att till länsstyrelsen lämna uppgift om vem som vid varje tidpunkt är exploatör av takten. De uppgifter som länsstyrelsen erhåller beträffande takt av sand, grus, sten och block skall av länsstyrelsen vidarebefordras till beskattningsmyndigheten.

6.4 Skattskyldighetens inträde m.m.

Regeringens förslag: Skattskyldigheten skall inträda då naturgrus levereras till en köpare eller tas i anspråk på annat sätt. Om den skattskyldige avregistreras inträder skattskyldighet för det naturgrus han då har i lager.

Skattskyldighet skall inte inträda för naturgrus som används enbart för ändamål som är nödvändiga för tåktens bedrivande eller som används för efterbehandling av tåkten.

Avdrag får göras för skatt på naturgrus som har tagits tillbaka i samband med återgång av köp eller vid förvärv av naturgrus för vilket skattskyldighet tidigare har inträtt.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller lämnar förslagen utan erinran. *Riksrevisionsverket* anser att brytningstillfället bör vara den lämpligaste tidpunkten för skattskyldighetens inträde. *Banverket* och *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser inte att en avregistrering skall medföra att skattskyldighet inträder.

Skälen för regeringens förslag: Olika tidpunkter för skattskyldighetens inträde kan tänkas; dels då själva brytningen sker, dels då materialet är färdigbearbetat och lagt i upplag och dels då det säljs alternativt förbrukas.

Naturvårdssyftet, dvs. hänsyn till naturmiljö och landskapsbild, talar för att själva brytningen skall utlösa skattskyldighet. När brytning väl skett kan materialet inte återläggas och fyndigheten återfå sin ursprungliga form och funktion. Det är alltså viktigt att inte mer material bryts än vad som verkligen behövs. Det måste dock också ligga i exploatörens intresse att inte bryta mer material än han kan förvänta sig få avsättning för.

En beskattning vid själva brytningen skulle innebära betydande problem att bestämma beskattningsunderlaget eftersom materialet som regel inte vägs förrän det levereras. Dessutom skulle likviditetsproblem kunna uppstå för exploatören om han tvingas betala in skatten innan han har sålt materialet.

Liknande problem uppstår om skattskyldigheten knyts till den tidpunkt då materialet är färdigbearbetat och lagt i upplag.

Dessa praktiska överväganden gör att skattskyldigheten i likhet med flertalet andra punktskatter bör inträda först då materialet säljs eller på annat sätt tas i anspråk. Vidare bör - bl.a. för att skatten inte skall kunna kringgå - beskattning utlösas om den skattskyldige låter avregistrera sig.

En del material kan komma att användas inom tåkten, antingen för efterbehandling eller för tillfälliga vägar m.m. Material som på detta sätt tas i anspråk enbart för ändamål som är nödvändiga för att bedriva tåktverksamheten bör undantas från skattskyldighet.

Enligt vad som är gängse för punktskatter bör den skattskyldige i sin deklaration få göra avdrag för skatt på sådant naturgrus som har tagits tillbaka i samband med återgång av köp och vid förvärv av naturgrus för vilket skattskyldighet tidigare har inträtt.

Avdrag medges i punktskattesammanhang också regelmässigt när varor exporteras. Med tanke på hushållningssyftet bör dock ett avsteg från den ordningen göras för naturgrusskatten. Någon avdragsrätt för naturgrus som exporteras skall således inte finnas.

6.5 Beskattningsförfarandet

Regeringens förslag: Reglerna för beskattningsförfarandet i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter (LPP) skall gälla för naturgrusskatten. Skattemyndigheten i Kopparbergs län skall vara beskattningsmyndighet.

Den som är skattskyldig skall vara registrerad hos beskattningsmyndigheten.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar förslagen utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Naturgrusskatten är en punktskatt. Det är därför naturligt att beskattningsförfarandet är det samma som för flertalet andra punktskatter. Något skäl att låta annan myndighet än Skattemyndigheten i Kopparbergs län vara beskattningsmyndighet har inte framkommit. Naturgrusskatten bör således föras in under I kap. 1 § första punkten LPP.

Den som är skattskyldig skall vara registrerad hos beskattningsmyndigheten.

Beskattningsmyndigheten bör som hjälpmedel vid granskningen av de skattskyldigas deklarationer kunna använda sig av de uppgifter som enligt 27 a § naturvårdsförordningen årligen lämnas till länsstyrelserna. Uppgifterna kontrolleras emellertid inte regelmässigt av länsstyrelserna, varför det i vissa fall kan finnas anledning att göra en fysisk kontroll. Vid dessa förrättningar bör täkthandläggaren på länsstyrelsen kunna biträda beskattningsmyndigheten. Täkthandläggaren bör ha tillgång till uppgifter om hur takten sett ut vid länsstyrelsens senaste besök och kan i så fall också ungefärligen beräkna de uttag som skett sedan dess. På grundval av dessa beräkningar kan jämförelse göras med deklarationen, varvid en uppenbart felaktig redovisning bör kunna medföra skönsbeskattning. Även täkttillståndet kan vid revision eller skönsbeskattning tjäna som viss ledning för en uppskattning av vilken mängd material som har tagits ut.

Liksom för flertalet övriga punktskatter bör skattebrottslagen (1971:69) och lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m. göras tillämplig på naturgrusskatten.

6.6 Husbehovstäkter

Regeringens förslag: Husbehovstäkterna skall för närvarande inte omfattas av naturgrusskatten.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran. *Statens väg- och transportforskningsinstitut* ifrågasätter undantaget för husbehovstäkter. *Riksrevisionsverket* anser inte att undantag bör göras för väsentliga uttag. Genom att fastställa ett visst minsta årligt belopp som skatten måste uppgå till för att debiteras, torde man enligt Riksrevisionsverket utan svårighet kunna undvika beskattning av sådant husbehov för trädgårdsskötsel och liknande, som mindre markägare kan tänkas ha. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* anser att större husbehovstäkter bör beskattas.

Bakgrunden till regeringens förslag: När regleringen av täktverksamheten infördes i naturvårdslagen uttalades i förarbetena att den borde inriktas på sådana täkter som, med hänsyn till sin allmänna förekomst och det sätt som de vanligen utförs på, medför särskilda vådor för landskapsbilden. Täkt som tillgodoser markinnehavarens husbehov borde dock inte omfattas av tillståndstvång. Med husbehov avsågs den förbrukning som krävs för skötseln av en jordbruks- eller skogsfastighet, men däremot inte exempelvis ett cementgjuteris grusuttag från egen fastighet (prop. 1964:148 s. 74f).

I 18 § naturvårdslagen stadgas att tillståndsplikt endast gäller täkt för annat ändamål än markinnehavarens husbehov. Paragrafens ordalydelse innebär således en något vidare definition än vad som angavs i förarbetena. I rättspraxis har också ansetts att reglerna om husbehovstäkt inte endast kan tillämpas på fastigheter med jord- och skogsbruk. I stället får husbehovstäkt anses kunna ske på varje slag av fastighet och det avgörande är om det utbrutna materialet används inom fastigheten för dess eget behov och inte avyttras (jämför RÅ 1993 ref. 4).

Den enda reglering i lag som direkt gäller husbehovstäkter återfinns i 20 § naturvårdslagen. Om arbetsföretag, som inte omfattas av tillståndstvång, kan komma att väsentligt ändra naturmiljön, skall - innan företaget utförs - samråd ske med länsstyrelsen. Möjlighet finns att föreskriva att inom landet eller del därav anmälan för samråd alltid skall göras i fråga om särskilda slag av arbetsföretag, t.ex. husbehovstäkt. Beträffande sådana arbetsföretag som kräver samråd får länsstyrelsen förelägga företagaren att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön. Om sådana åtgärder inte är tillräckliga och det är nödvändigt från naturvårdssynpunkt, får länsstyrelsen förbjuda företaget. Innebär förbud att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av en fastighet är fastighetsägaren och innehavare av särskild rätt till fastigheten, enligt 26 § naturvårdslagen, berättigade till ersättning av staten för den skada de lider genom förbudet. I praktiken medför det en betydande begränsning av möjligheterna att vägra husbehovstäkt.

Skulle material från en tidigare husbehovstäkt användas till annat än fastighetens eget behov krävs tillstånd enligt 18 § naturvårdslagen innan utvinningen sker. Att med uppsåt eller av oaktsamhet utföra täkt utan behövligt tillstånd medför straffansvar enligt 37 § naturvårdslagen. Straffet är böter eller fängelse i högst sex månader. Vidare skall utbytet av brottet förklaras förverkat om det inte är uppenbart oskäligt. Om brottet har utförts med uppsåt och i övrigt är att anse som grovt skall fängelse, högst två år, dömas ut.

Skälen för regeringens förslag: Från såväl hushållnings- som naturvårdssynpunkt men även till viss del av konkurrensskäl kan det finnas anledning att beskatta husbehovstäkterna.

På grund av att husbehovstäkterna i stort sett är oreglerade saknas dock för närvarande kännedom om i vilken omfattning husbehovstäkter förekommer och hur mycket material som tas ut. Man bör dock kunna utgå från att flertalet husbehovstäkter är av så ringa omfattning att en generell beskattning inte är motiverad. Allt talar också för att beskattningsmyndighetens hanteringen av husbehovstäkterna skulle bli mycket kostsam i förhållande till skatteintäkterna.

Frågan om att kunna införa tillståndsplikt även för husbehovstäkter utreds för närvarande av Miljöbalksutredningen. Enligt regeringens bedömning finns anledning att avvakta den lagstiftning som Miljöbalksutredningens arbete kan leda fram till innan slutlig ställning tas beträffande beskattning av husbehovstäkterna. För närvarande bör de dock inte bli föremål för beskattning.

6.7 Effekter

Den önskvärda övergången till ökad användning av krossat berg leder till en ökning av energiförbrukningen och i vissa fall också till något längre transporter. Utredningen har beräknat att branschens energiförbrukning, i det extrema fall att all nuvarande naturgrusproduktion ersätts med krossat berg, skulle öka från cirka 4 procent till cirka 6 procent av hela industrins energiförbrukning.

De ökade föroreningsutsläpp som blir följden får dock bedömas vara förhållandevis små och skall ställas mot förbrukningen av en ändlig naturresurs med stor betydelse för bl.a. dricksvattenförsörjningen. Energiförbrukning och utsläpp av föroreningar kan också efter hand komma att minska i omfattning genom bl.a. teknisk utveckling. En naturgrusförekomst däremot kan inte ersättas annat än möjligen som formelement i landskapet. Om naturgruset tar slut framtvingas för övrigt ändå en övergång till krossat berg med åtföljande miljöeffekter.

Även om skatten kommer att utgöra en relativt liten del av den totala kostnaden för produktionen av naturgrus kan det inte uteslutas att vissa täkter blir olönsamma och får läggas ned. Det rör sig då om små täkter i områden där tillgången på alternativa material är god.

Skatten kommer att innebära en viss ökning av produktionskostnaderna för byggande. Antingen genom att naturgruset blir dyrare eller genom att det ställer sig något dyrare att använda alternativa material. Fördyrningen är emellertid endast marginell.

Under 1994 svarade naturgrus för 53 procent av ballastproduktionen. Utifrån denna förbrukning ger skatten årligen 220 miljoner kr i intäkter. De ökade skatteintäkterna motsvaras av höjda kostnader inom bygg- och anläggningsbranschen vilket i sin tur leder till reducering av andra skattebaser. Vid oförändrad förbrukningsnivå kan nettobudgeteffekten beräknas till ca 110 miljoner kr. Med utgångspunkt i att andelen naturgrus sjunker till ca 30 procent kan den varaktiga budgetförstärkningen på lång sikt uppskattas till 65 miljoner kr.

6.8 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Ändringen i naturvårdslagen skall träda i kraft den 1 april 1996.

Lagen om skatt på naturgrus skall träda i kraft den 1 juli 1996.

Skälen för regeringens förslag: För att ge beskattningsmyndigheten och de blivande skattskyldiga en rimlig tid att utarbeta administrativa rutiner bör lagen om skatt på naturgrus träda i kraft den 1 juli 1996. Genom att ändringen i naturvårdslagen träder i kraft redan den 1 april bör beskattningsmyndigheten hinna skaffa sig en överblick över dem som skall anses som skattskyldiga när lagen om skatt på naturgrus träder i kraft. Följdändringarna i skattebrottslagen (1971:69), lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar och lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter skall träda i kraft samtidigt med lagen om skatt på naturgrus.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lagen om skatt på naturgrus

1 §

Som framgått av avsnitten 6.3 och 6.6 skall naturgrusskatten endast omfatta tillståndspliktiga täkter. Genom hänvisningen i *första punkten* till 18 § naturvårdslagen undantas de s.k. husbehovstäckerna. Någon motsvarande inskränkning av tillståndsplikten finns inte i vattenlagen. Därför har i *andra punkten* särskilt angetts att sådan utvinning av naturgrus som sker efter tillstånd enligt vattenlagen är skattepliktig om den sker för annat ändamål än markinnehavarens husbehov.

Skatten är således avsedd att träffa kommersiell täktverksamhet. Någon uppdelning av materialet från en tillståndspliktig naturgrustäkt på kommersiell användning och användning för husbehov kan dock inte ske. Bedrivs verksamheten till någon del kommersiellt uppkommer skatteplikt även för det material som endast används för fastighetens behov, jämför 6 § andra punkten. Frågan om skatteplikt är naturligtvis inte beroende av om tillstånd sökts eller ej.

Ledning för att närmare avgöra om en verksamhet är tillståndspliktig -och därmed också skattepliktig - får hämtas ur förarbetena och praxis till 18 § naturvårdslagen (se avsnitt 6.6).

Av paragrafen framgår vidare att naturgruset blir skattepliktigt i och med att det bryts. Det är således oväsentligt hur den skattskyldige sedan förfar med gruset; i och med att det har brutits uppkommer en latent skattskuld för materialet.

2 §

I paragrafen definieras vad som från beskattningssynpunkt skall anses som naturgrus.

För det första skall det röra sig om naturligt sorterade jordarter. Sorteringen skall alltså ha skett genom naturliga processer t.ex. i rinnande vatten, genom vågverkan eller vindverkan.

Vidare skall jordarten till övervägande del (dvs. mer än 50 procent) bestå av fraktionerna sand, grus, sten och block. Den gängse geotekniska indelningen i blockfraktion (större än 600 mm), stenfraktion (60 - 600 mm), grusfraktion (2 - 60 mm), sandfraktion (0,06 - 2 mm), siltfraktion (0,002 - 0,06 mm) och lerfraktion (mindre än 0,002 mm) får användas här. För att falla in under det skattemässiga begreppet skall således jordarten till övervägande del bestå av kornstorlekar från 0,06 mm och uppåt. Är så fallet blir även övrigt ingående material som bryts (dvs. material med andra kornstorlekar) skattepliktigt.

I ansökan till länsstyrelsen om tillstånd till täkt anges alltid vilken/vilka materialkategorier som ansökan avser. Länsstyrelsen har i allmänhet tillgång till faktaunderlag (såsom grusinventering, grushushållningsplan) för att bedöma ansökningens definitioner. I flertalet fall bör det därför inte vålla några problem att bedöma om ett material i skattehänseende skall definieras som naturgrus.

3 §

Skatten skall vara 5 kr per ton. De flesta som är verksamma i branschen använder vågar för att mäta materialet. För dem uppstår inga problem att fastställa beskattningsunderlaget.

För dem som saknar vågar måste av praktiska orsaker en viss schablonmässighet accepteras vid bestämmande av beskattningsunderlaget. I de fall gruset inte kan vägas bör en omräkning från volym till vikt kunna göras utifrån materialets sammansättning.

4 §

Här regleras vem som är skattskyldig. När det gäller tillståndspliktiga täkter svarar exploatören för att skatten betalas. För tvångstäkter gäller motsvarande skyldighet den som fått rätt till takt enligt väglagen.

Andra stycket innebär att den som har tillstånd till taktverksamhet enligt naturvårdslagen eller vattenlagen i vissa fall, jämte exploatören, blir skattskyldig även om han själv inte exploaterar tekten. För detta krävs att tillståndshavaren försummat att korrekt ange vem den verkliga exploatören är. Som framgått av avsnitt 6.3 kommer regeringen att föreskriva att tillståndshavare skall anmäla vem som är verksam i tekten. Tillståndshavaren kan alltså genom att på ett korrekt sätt följa den bestämmelsen undvika att drabbas av skattskyldighet.

5 §

Paragrafen anger att skattskyldiga skall vara registrerade hos beskattningsmyndigheten, dvs. Skattemyndigheten i Kopparbergs län. Att den skattskyldige själv skall anmäla sig till beskattningsmyndigheten framgår av 2 § förordningen (1984:247) om punktskatter och prisregleringsavgifter.

6 §

Tidpunkten för när skattskyldigheten inträder överensstämmer med vad som är gängse för punktskatter. Således inträder skattskyldighet, enligt *första punkten*, vid leverans till en köpare. Leveransbegreppet överensstämmer med köplagens regler om äganderättens övergång.

Uttrycket "tas i anspråk för något annat ändamål än försäljning" i *andra punkten* avser i princip varje sätt, utöver försäljning, som den skattskyldige förfogar över materialet, såsom nyttjande i egen rörelse, byte, gåvor osv.

Tredje punkten innebär att skattskyldighet inträder för det naturgrus som den skattskyldige har i lager vid den tidpunkt då han avregistreras som skattskyldig. Motsvarande regel finns i ett flertal andra punktskatteförfattningar.

7 §

Paragrafen är ett undantag från regeln i 6 § andra punkten. Ett typiskt exempel på "ändamål som är nödvändiga för taktverksamhetens bedrivande" är tillfälliga vägar i tekten som byggs med naturgrus. Undantaget från skattskyldighet gäller dock bara så länge naturgruset används på detta sätt. Om materialet från vägen sedermera säljs eller tas i anspråk på annat sätt inträder skattskyldighet.

I samband med att tillstånd ges till taktverksamhet fastställs också hur tekten skall efterbehandlas. För naturgrus som används i denna efterbehandling inträder inte heller skattskyldighet. Skulle det även sedan efterbehandling skett finnas kvar brutet naturgrus kvarstår skatteplikten för detta. Väljer den skattskyldige i det läget att avregistrera sig som skattskyldig inträder skattskyldighet enligt 6 § tredje punkten.

8 §

I paragrafen regleras avdragsrätten i enlighet med vad som normalt gäller i fråga om punktskatter, dock med undantag för avdragsrätt vid export (jämför avsnitt 6.4). Avsikten med bestämmelsen är att undvika dubbelbeskattning. Således kan en skattskyldig komplettera sitt sortiment utan att materialet beläggs med skatt två

gångar. Likaså kan naturgrus, som återtas och för vilket köpeskillingen i sin helhet - inklusive skatt - återbetalas eller krediteras till det fulla beloppet, säljas på nytt utan att dubbelbeskattning sker.

9 §

Förfarandebestämmelserna i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter skall tillämpas. Detta gäller reglerna om skattekontroll, beskattningsbeslut, betalning av skatt, överklagande m.m.

7.2 Förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen

18 a §

Ändringen av *första stycket* är motiverad av det behov som föreligger av att 18 a § begreppsmässigt skall överensstämma med lagen om skatt på naturgrus.

Det nya *andra stycket* innebär en möjlighet för regeringen att föreskriva att den som innehar ett täkttillstånd skall hålla länsstyrelsen underrättad om vem som är exploatör, dvs. vem som faktiskt bedriver verksamheten i takten. Detta gäller oavsett om täkt sker med stöd av naturvårdslagen eller vattenlagen. Bestämmelsen är straffsanktionerad genom 37 § naturvårdslagen.

Av *tredje stycket*, som också är nytt, framgår att om exploatören av en täkt är okänd så skall tillståndshavaren anses som exploatör vid tillämpning av paragrafen eller av föreskrifter som meddelats med stöd av paragrafen. Detta medför att det alltid finns någon person som är att anse som exploatör av en tillståndsgiven täkt.

43 b §

I naturvårdslagen tas in en ny bestämmelse om avgifter för tillstånd och tillsyn. En generell sådan bestämmelse saknas i naturvårdslagen. En liknande bestämmelse finns i bl.a. 69 § miljöskyddslagen (1969:387).

Enligt bestämmelser i naturvårdslagen förekommer ansökningar om tillstånd bl.a. när det gäller grustäkter, torvtäkter, markavvattning och vilthägn.

När föreskrifter om avgifter beslutas måste gränsdragningen mellan avgifter och skatter alltid beaktas. Avgiftskriterierna är uppfyllda i den mån pålagan utgör ersättning för en myndighetsutövning som är riktad direkt mot den avgiftsskyldige. Detta gäller t.ex. avgifter som tas ut för kostnader för handläggningen av en ansökan eller en anmälan eller för provtagning eller inspektion. Delegationsbestämmelsen i paragrafen får inte användas för att besluta om avgifter som skall utgå om en verksamhet inte varit föremål för någon direkt åtgärd från myndigheternas sida, eftersom en sådan avgift får anses ha karaktären av skatt.

Med stöd av bemyndigandet i paragrafen kan föreskrivas om de avgifter som kan tas ut för en myndighets verksamhet med prövning och tillsyn enligt lagen. Också anmälningsärenden kan avgiftsbeläggas enligt denna bestämmelse.

Även kostnaden för en kommunal myndighets tillsyn kan tas ut med stöd av bestämmelsen.

För tillståndsärendena betalas avgifterna av dem som ansöker om tillstånd. I tillsynsärendena bör den som ansvarar för den verksamhet som föranleder tillsynen betala kostnaderna.

7.3 Övriga lagförslag

Den föreslagna lagen om skatt på naturgrus föranleder följdändringar i 1 kap. 1 § lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter, i 1 § skattebrottslagen (1971:69) och i 1 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över betänkandet lämnats av

Svea Hovrätt, Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Kopparbergs län, Kommerskollegium, Banverket, Vägverket, Statens väg- och transportforskningsinstitut, Statens geotekniska institut, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, Boverket, Riksantikvarieämbetet, Närings- och teknikutvecklingsverket, Konkurrensverket, Sveriges geologiska undersökning, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Malmöhus län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Statens naturvårdsverk, Koncessionsnämnden för miljöskydd, Miljöbalksutredningen (M 1993:04), Grus och Makadamföreningen, Lantbrukarnas Riksförbund, Svenska Fabriksbetongföreningen, Svenska geotekniska föreningen, Svenska Kommunförbundet, Svenska åkeriförbundet och Tjänstemännens Centralorganisation.

Yttrande har också kommit in från Maskinentreprenörerna, AB Underås, Byggentreprenörerna och Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Sveriges Industriförbund återoppar yttrande från Byggentreprenörerna.

Länsstyrelsen i Hallands län har bifogat yttrande från Halmstads kommun och Falkenbergs kommun.

Landsorganisationen i Sverige och Sveriges Akademikers Centralorganisation har förklarat sig avstå från att svara.

Lagrådsremissens lagförslag

I Förslag till lag om skatt på naturgrus

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Skatt (naturgrusskatt) skall betalas till staten enligt denna lag för brutet naturgrus om utvinningen av naturgruset

1. kräver tillstånd enligt 18 § naturvårdslagen (1964:822),
2. sker med stöd av tillstånd som lämnats enligt vattenlagen (1983:291) och utvinningen sker för annat ändamål än markinnehavarens husbehov, eller
3. sker med stöd av rätt till täkt på annans mark enligt 38 § väglagen (1971:948).

2 § Med naturgrus avses naturligt sorterade jordarter som till övervägande del består av fraktionerna sand, grus och sten.

3 § Skatten tas ut med fem kronor per ton naturgrus.

4 § Skattskyldig är den som

1. exploaterar en täkt som kräver tillstånd enligt 18 § naturvårdslagen (1964:822),
 2. för annat ändamål än markinnehavarens husbehov exploaterar en täkt med tillstånd enligt vattenlagen (1983:291), eller
 3. enligt 38 § väglagen (1971:948) har fått rätt till täkt på annans mark.
- För den tid uppgift saknas om vem som är exploatör av en täkt för vilken tillstånd getts skall dock tillståndshavaren anses som exploatör av takten.

5 § Den som är skattskyldig skall vara registrerad hos beskattningsmyndigheten.

6 § Skattskyldighet inträder när

1. naturgrus levereras till en köpare,
2. naturgrus tas i anspråk för något annat ändamål än försäljning, eller
3. den skattskyldige avregistreras, och omfattar det naturgrus som då ingår i hans lager.

7 § Skattskyldighet inträder inte för

1. naturgrus som används enbart för ändamål som är nödvändiga för täktverksamhetens bedrivande, eller
2. naturgrus som används för efterbehandling av takten.

8 § I en deklaration som avser naturgrusskatt får avdrag göras för skatt på sådant naturgrus

1. för vilket skattskyldighet tidigare inträtt, eller
2. som har tagits tillbaka i samband med återgång av köp.

9 § Regler för förfarandet vid beskattningen finns i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1996.

2 Förslag till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822)

Härigenom föreskrivs i fråga om naturvårdslagen (1964:822)⁴

dels att 18 a § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf,

43 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som *driver täktverksamhet* eller stenkrossrörelse att lämna de uppgifter om verksamheten som behövs som underlag för planering av naturvården.

Föreslagen lydelse

18 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som,

1. exploaterar en täkt som kräver tillstånd enligt 18 §,

2. exploaterar en täkt med tillstånd enligt vattenlagen (1983:291), eller

3. bedriver stenkrossrörelse att lämna de uppgifter om verksamheten som behövs som underlag för planering av naturvården.

Regeringen får föreskriva att den som innehar tillstånd till täkt som avses i första stycket 1 eller 2 skall lämna uppgift till länsstyrelsen om vem som är exploatör av takten.

När uppgift saknas om vem som är exploatör av en täkt för vilken tillstånd getts skall vid tillämpning av denna paragraf eller föreskrifter som meddelats med stöd av paragrafen tillståndshavaren anses som exploatör av takten.

43 b §

Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter för en myndighets verksamhet enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Regeringen får överlåta åt kommunen att meddela föreskrifter om sådana avgifter såvitt gäller kommunens verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1996.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1995-10-20

⁴ Lagen omtryckt 1991:641.

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bertil Voss, justitierådet Johan Munck, regeringsrådet Karl-Ingvar Rundqvist.

Enligt en lagrådsremiss den 12 oktober 1995 (Finansdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om skatt på naturgrus och
2. lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Rolf Bohlin.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslaget till lag om skatt på naturgrus

4 §

I paragrafens andra stycke föreskrivs att tillståndshavaren skall anses som exploatör av takten för den tid uppgift saknas om vem som är exploatör.

Någon uppgiftsskyldighet beträffande vem som är exploatör för takten föreskrivs inte i det remitterade förslaget. Enligt 18 a § andra stycket i förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822) bemyndigas emellertid regeringen att föreskriva om sådan uppgiftsskyldighet. Det synes därför lämpligt att en hänvisning till uppgiftsskyldighet enligt det bemyndigandet görs i förevarande paragrafs andra stycke.

På det sätt som andra stycket är utformat kommer endast tillståndshavaren att bli skattskyldig i den angivna situationen. Visserligen kan tillståndshavaren undgå skattskyldighet genom att fullgöra den uppgiftsskyldighet som regeringen kan komma att föreskriva. Så som påpekas i lagrådsremissens allmänna motivering har emellertid den som exploaterar en naturfyndighet skattekraften och den faktiska kontrollen över såväl verksamheten som beskattningsunderlaget och bör därför vara den som är primärt skattskyldig. Det kan därför enligt Lagrådets mening inte anses rimligt att tillståndshavaren vid försummad uppgiftsskyldighet skall ensam drabbas av skattskyldighet. Är tillståndshavaren och exploatören inte samma person, bör skattskyldigheten åvila dem solidariskt.

Lagrådet föreslår på dessa skäl att 4 § andra stycket ges följande lydelse:

"Har föreskrifter om skyldighet att lämna uppgift om vem som är exploatör av takten meddelats med stöd av 18 a § andra stycket naturvårdslagen, är tillståndshavaren tillsammans med exploatören skattskyldig för tiden till dess sådan uppgift har lämnats".

Förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822)

Förslaget lämnas utan erinran.

Finansdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 oktober 1995

Närvarande: statsrådet Thalén, ordförande, och statsråden Persson, Heckscher, Hedborg, Nygren

Föredragande: statsrådet Persson

Regeringen beslutar proposition 1995/96:87 Lag om skatt på naturgrus.

Rättsdatablad

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822)	18 a, 43 b §§	